

ÖSTÄNGS GÅRD, DEL 1

— VARFÖR VI BOR PÅ EN GÅRD

JONAS DAHL OCH YLVA LUNDIN

Vår resa mot att bo på en gård kommer inte ur en längtan att bli självförsörjande eller ens ur en längtan efter att bo på en gård. Nu bor vi, Ylva och Jonas, ändå här och ångrar oss inte, trots att våra drömmar för några år sedan var helt andra.

Sedan oktober 2014 bor vi på en 34 hektar stor gård som består av 5 ha bete, 9 ha åker och 20 ha skog. Vi har får, höns, ankor, bin och katter och odlar grönsaker till försäljning i vår gårdsbutik, via REKO-ring Alingsås och på en matmarknad som vi startat inne i Alingsås. Vi kommer att berätta mer om vårt liv på gården i ett senare utflyttarbrev, men denna del handlar om hur det kom sig att vi över huvud taget hamnade här.

Telefonsamtalet som ändrade allt

Vi började vår resa 2005 då Jonas fick ett telefonsamtal från en god vän som frågade om han hade läst något av Kjell Aleklett om peak oil. Det hade han inte gjort men började genast googla begreppet. Det visade sig att det i princip inte fanns något alls skrivet om peak oil på svenska. På den tiden hade vi små barn och bodde i ett radhus med minimal trädgård. Det gjorde att de flesta kvällar spenderades hemma. Jag jobbade som konsult och gjorde många arbetstimmar kvällstid för att ha så mycket tid med barnen som möjligt, och Jonas satt mitt emot och googlade peak oil. Många timmar gick åt till att försöka uttröna om det var en trovärdig framtidsbild eller bara ett skrämshot. Hela våra liv har vi vetat att oljan är en ändlig resurs, men att utvinningstakten skulle tvingas sjunka redan i vår egen livstid kändes överkligt. Om det var en realistisk framtid, vad skulle det innebära för oss och våra barn i framtiden?

Det var frustrerande att det inte fanns något skrivet på svenska, så Jonas registrerade webbsidan energikris.nu och började lägga upp

information på den utifrån vad han hittade. Sidan finns fortfarande kvar som ett museum över vad som skrevs i ämnet på den tiden. Vi pratade och pratade, läste och pratade. Begreppet peak oil ställde hela vår världsbild på huvudet, och vi insåg att det här var något som skulle få konsekvenser för hela vårt samhälle. Ingen mår bra av känslan av att ingenting göra, så de första saker vi gjorde var att skaffa en mindre bil, sätta in en täljstenskamin och köpa en bit skog för att kunna säkra vår värmeförsörjning. Vi var ganska vilsna eftersom vi inte hittade några andra som var beredda att ifrågasätta sin livsstil. Vi hade redan innan många miljömedvetna vänner som funderade utifrån att minska sina koldioxidutsläpp, men få som ville förändra sitt sätt att leva i grunden. I ärlighetens namn så ville vi nog inte heller det. Vi famlade oss fram och försökte inrätta vårt radhusliv så att vi skulle kunna klara oss med mindre fossil energi.

Nödvändig förändring

Ju mer vi läste och diskuterade, desto klarare blev det för oss att vi bara höll på med kosmetiska lösningar. Vårt samhälle är fossilberoende långt bortom att använda bensin och diesel. Inget vi köper i någon affär är oberoende av fossil energi. Mat odlas med hjälp av dieseldrivna traktorer, konstgödsel och bekämpningsmedel tillverkas av fossil energi, förpackningar, transporter – ja allt vi konsumerar är fossilberoende. Vi har byggt upp ett samhälle där alla varor körs till butiken och där lagren är så små så att det endast skulle ta några dagar att tömma dem.

När den insikten började trilla ner hos oss insåg vi att vi skulle behöva lära oss att odla vår egen mat. Vi började med att odla upp sandlådan som barnen växt ur. Det gav oss ungefär tre kvadratmeters odlingsyta men inte många kilo mat. Därför skaffade vi så småningom en kolonilott tillsammans med några vänner. Vi lärde oss att odla och gick på alla föreläsningar vi kunde hitta samt läste allt vi kom över. Jonas gick en biodlingskurs och vi skaffade våra första bikupor. Fortfarande

var tanken att bo kvar i vårt radhus. Vi älskade det livet. Nära till allt. Cykelavstånd eller gångavstånd. Enda gången vi använde bilen var när vi skulle åka till vår skog eller hälsa på vänner. Men det var också mentalt påfrestande. Vi kände oss allt mer utanför och konstiga. Människor omkring oss var ganska obenägna att diskutera det som för oss hade kommit att bli en avgörande faktor. Det var dessutom både intressant och spännande. Tyckte vi, men inte alla andra.

Ekonomi, energi, ekologi

Så träffade vi på Nicole Foss. En engelsk dam som på denna tid bodde i Kanada och skrev för bloggen The Oil Drum. Hon övergick senare att skriva för en annan blogg, The Automatic Earth. Foss är akademiker med en fantastisk brittisk accent och underbar att lyssna på, men hon svänger sig med en del begrepp som först gör att det blir svårt att förstå. Den parameter som hon bidrog mest med i vårt sätt att tänka var energi som en förutsättning för ekonomi. Vi hade ganska dålig insikt i vårt ekonomiska system. Vi trodde till exempel att det var Riksbanken som skapade våra pengar och att de pengar som bankerna lånade ut var pengar som andra satt in. Därmed var det ett ganska tryggt system. Det blev mycket att lära om. I själva verket är bara 3–5 % av alla pengar i Sverige utgivna av Riksbanken som sedlar och mynt och resten skapas av privata banker när någon tar ett lån. Ju mer

”Vi är oftast ganska nöjda med livet och har en tro på att vi människor kan skapa något bra tillsammans i framtiden. Däremot tror vi inte att vi kan upprätthålla vårt nuvarande resursslukande konsumtionsamhälle”

pengar vi lånar, desto mer pengar finns i rörelse i vårt samhälle och kan omsättas i badrumsrenoveringar, studsmattor, bilar och resor. Nicole Foss huvudtema är att en vikande energitillgång först kommer att visa sig inom ekonomi och allra först inom den finansiella sektorn. Pengar som lånas ut. Vi funderade en hel del över detta och att Sverige är ett av de länder i världen där privatpersoner är mest skuldsatta. Den insikten skrämde oss en del där vi satt i vårt radhus med lån.

Fram till den dag vi stötte på peak oil-begreppet hade vi försökt leva miljövänligt. Vi köpte ekologiskt, second hand och cyklade mycket – men inte mer än så. 2005 till 2011 försökte vi hålla kvar det livet men samtidigt säkra upp så att vi kunde värma vårt hus och skaffa lite mat även om samhället krackelerade. När vi började resonera på djupet utifrån miljö-peak-oil-ekonomi så blev bilden en annan. Vi sålde radhuset och flyttade in i en husvagn i fem månader. Planen var att åka på en längre resa för att visa våra barn att man kan leva på många olika sätt och vara lyckliga ändå. Resan gick i september med tåg via Ryssland, Mongoliet, Kina och vidare ner i Sydostasien.

Vi reste med tåg och bodde i mongoliska tält, på billiga guesthouses och i sovagnar med 66 bäddar i samma kupé. När vi kom hem igen så flyttade vi tillbaka in i husvagnen i fem månader i väntan på att hitta vår gård. Den rätta gården dök inte upp och när hösten närmade sig fick vi tag i en hyreslägenhet som vi bodde i fram till hösten 2014. När väl rätt gård dök upp så var den något större än vad vi ville ha men med många fördelar. Nu bor vi här och har i dagsläget inte några planer på att flytta. Gården vi fann efter mycket letande var dyrare än vad vi hade planer på att köpa, så viss del av köpeskillingen fick banken stå för.

Kübler Ross modell

Vår egen resa kan förklaras med Elisabeth Kübler Ross modell över hur människor hanterar kriser de ställs inför. Innan vi visste om peak oil så var allt lugnt. Vi bodde i radhus, flög på semester och renoverade. Det fanns inga större problem.

Förnekelse: Alla har fullt upp med sitt och vi har fullt upp med vårt.

Ilska: Det är ju inte klokt att politikerna inte tar tag i detta! De borde lagstifta så att alla tvingades ...

Förhandling: Vi kan bo kvar i radhuset om vi skaffar skog och mindre bil. Dessutom har världen bytt energikälla förr. Byt ut olja och kol mot biogas och fusion. Hur svårt kan det vara?

Depression: Det kommer att gå åt helvete alltihop. Vad faan kan vi göra? Inget intresse från vanligt folk och ännu mindre från politiker.

Acceptans: Nu är det som det är. Peak oil är inte ett problem utan ett predikament. Nu kavlar vi upp ärmarna och gör det bästa av den situation vi hamnat i.

Optimister trots allt

Det konstiga är att människor som vågar diskutera de här frågorna ofta blir kallade för pessimister när de påtalar att vårt nuvarande komplicerade samhälle kanske inte kan fortgå i all oändlighet. Men jag ser det inte som speciellt pessimistiskt. Det komplexa högeffektiva samhälle vi skapat med hjälp av oljan har så många baksidor. Stressade föräldrar där båda jobbar heltid och barn tvingas vara på förskola och fritids längre tid än vad föräldrarna orkar vara på jobbet. Jakt på statusprylar, resor och renoveringar som gör att folk skuldsätter sig upp över öronen. Allt färre måltider som äts tillsammans och allt fler inbokade möten och aktiviteter. Folk mår inte speciellt bra i Sverige idag trots att vi har det ”bättre” materiellt.

Få människor som känner oss skulle se oss som pessimistiskt lagda. Vi är oftast ganska nöjda med livet och har en tro på att vi människor kan skapa något bra tillsammans i framtiden. Däremot tror vi inte att vi kan upprätthålla vårt nuvarande resursslukande konsumtionsamhälle, men det ser vi inte heller som önskvärt. Vi har valt att köpa

ÖVERST: Östängs gård ligger två mil norr om Alingsås. Ett samlat gårdscentrum med 34 hektar.

NEDERST: Våra ankor ger oss gödselvatten, ägg, ällingar och glädje. Dessutom äter de mördarsniglar.

OVAN. Vissa säsonger har vi haft Linderödsgrisar som hjälpt till med markberedningen.

OVAN T.H. Vi säljer grönsaker, ägg och honung på marknader, REKO-ring och i vår gårdsbutik.

T.V. Under betessäsongen betar våra får tillsammans med grannens kor. Det fungerar bra och bör minska risken för parasiter.

T.H. Vi köpte Östängs gård 2014 och har sedan dess byggt upp verksamheten med grönsaker, frukt, bär, honung, ägg, lammkött m.m.

en gård för att vi tycker att det ger oss en möjlighet att utvecklas. Vi älskar att lära oss nya saker, och på en gård finns det alltid mer att lära. Vi har hur många spännande projekt som helst på gång och det ger oss tillfredsställelse och utmaningar i princip varje dag. Vi ser inte detta som en uppoffring utan som en spännande utmaning. Vi hade inte tagit det här, ganska stora, steget om vi inte hade upplevt det som roligt, intressant och spännande.

Om framtiden kan vi bara gissa. Vi vet inte om vi kommer att drabbas av en snabb kris eller om peak oil kommer att visa sig som en långsam process. I början av vår resa trodde vi nog mer på en snabb krasch, men nu börjar vi allt mer tro att det kommer att visa sig som en långsam nedmontering av det system vi har idag. Kanske med inslag av plötsliga "hack" när detaljer brister eller försvinner. De som upplevde romarrikets fall var nog inte medvetna om att det var det som de upplevde, utan det kallades så av historiker först efteråt. Kanske har nedmonteringen redan börjat? Vilka är i så fall tecknen? Kanske dessa:

- Att det är svårare att få tid på en vårdcentral?
- Att skolan inte får tillräckligt med resurser så att eleverna når målen?
- Att vi lånar till konsumtion istället för att skaffa oss resurser innan köp?
- Att den accepterade vägen till välstånd inte går via arbete utan via spekulation?
- Att kreditsystemen hackar så att räntan pressas mot minus för att folk ska fortsätta att låna?
- Att demokratin fungerar allt sämre i allt fler samhällen?
- Att klyftorna ökar i samhället så att de rika får större del av den tillväxt som sker och gruppen relativt fattiga blir större?
- Att vi inte längre har någon beredskap för hur vi ska klara livsmedelstillgången vid en kris?

2018 gick det ut ett häfte till alla svenska hushåll från MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) som innehöll information om att alla svenska hushåll ska klara sina egna basbehov utan samhällets hjälp i upp till en vecka vid händelse av kris. Är det ett tecken? Det kan vi inte veta förrän senare.

På vår blogg www.ostangsgard.se skriver vi mest om det dagliga arbetet på gården. På något sätt känns den här typen av texter svårare att skriva eftersom det är ett så allvarligt ämne. Vi anser absolut inte att vi vet vad som kommer att hända, och allt vi skriver här ovan kan naturligtvis ifrågasättas. Detta är dock den analys vi gör efter 13 års funderande.

Det är därför vi har två olika svar på den vanligaste frågan från besökare: Varför har ni flyttat ut på landet? Om det är en tillfällig besökare och tiden är knapp ger vi det enkla, snabba och nästan sanna svaret att vi ville prova på att göra något annat och att det är roligt att lära sig nya saker. Om besökaren återkommer eller stannar längre så att vi vet att vi har tid med en reflekterande diskussion förklarar vi ungefär som vi gjort i den här artikeln. Egentligen skulle vi alltid vilja ge det längre svaret men det går inte. Långt ifrån alla människor orkar granska sina framtidsmöjligheter – och vilka är vi att tvinga dem till det?

YLVA LUNDIN OCH JONAS DAHL bor på Östängs gård utanför Alingsås. Blogg: www.ostangsgard.se. Facebook: www.facebook.com/ostangsgard. Instagram: @ostangs_gard.